

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Atque aliquis gaudet conchis educere bullas :
 Atque aliquis leto murmure plaudit humum.
 Hi subigunt steriles delusis dentibus auras :
 Hi sibi delicias asspidis oua coquunt.
 Fallor ? an Isacides vili se pulte saginat ?
 Fallor, an hinc fallunt aurea vota Midam ?
 Sunt quibus Sisyphæi labor irritus impete saxi,
 Sunt quibus Tantaleo luditur amne sitis.
 Denique matrissant nata, natiq̃ue patrissant.
 Me tamen haud vanè vana theatra docent.
 Ludicra dum cupidam pascunt spectacula mentem,
 E tenebris oculos lux inopina ferit.
 Nam quid dissimulem ? (semel insaniuimus omnes)
 In speculo vultus intuoꝛ ipse meos.
 Non ibo infitias, quemuis rotat aura furoris :
 Nostraq̃ue cur lacrymis vita lique scat, habet.
 Hic ibam in lacrymas, cū pulsa Hyperionis ictu
 Frondea cum somno deserit umbra caput.
 Tunc recolens pulsi ludibria vana soporis
 Ingenio reperi pabula grata meo.
 Quantum stultitiæ tenebris sapientia distet,
 Hoc vnum didici; cetera somnus erant.

PROSA EXEGESIS.

CVM nullam in Regiâ fortunâ beatitatem deprehendisset Ecclesiastes, sed omnia vano fastu gaudiisq̃ue falsis permisceri, ad Sapientiæ se castra transtulit, si fortè maior ex illâ felicitas in hanc vitam mortalem redundaret. Itaque vt olim, ita & nunc, Optavi, inquit, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ: & praposui illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Super salutem & speciem dilexi

Sap. 7. 7.

Vers. 10.

dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Et quemadmodum olim pro luce & cynosurâ habuit sapientiam, quâ in hoc tempestuoso rerum humanarum freto vitæ cursum dirigeret; ita nunc etiam hoc interesse vidit inter sapientiam & stultitiam, quod inter lucem & tenebras, diem & noctem, lynceos oculos & cæcitatem.

Et ecce primo statim intuitu, affulgente cælesti radio, in ipso vestibulo sapientiæ, tamquam in limine Delphici oraculi, inuenit documentum illud plusquam Philosophicum, Nosce teipsum. ^{Initium sapientiæ, nosse seipsum.} Quod cum altè eius animo infedisset, mox Regiæ fortunæ splendorem, quem non absque diuinæ maiestatis iniuriâ tantopere suspexerat, contempsit, ac pro nihilo habuit: & superbas cogitationes suas dementiæ accusans, cum gemitu exclamauit, *Quid est homo, ut sequi possit Regem factorem suum?* Quam sententiam vtinam vt chartis, sic mentibus omnium mortalium consignare potuisset! non tam facile improbi, superbi, scelerati diuina iudicia ad iniquam arbitrij sui lancem reuocarent; non tam facile, qui rerum potiuntur in terris, supremam Dei maiestatem contemnerent. Si pulueris ac luti sui originem intuerentur Principes ac Reges, non temerè in has voces erumperet Nabuchodonosor: *Quis est Deus, qui eripiet vos de manu meâ?* ^{Dan. 3, 15.} non tam proteruè iactaret Holofernes: *Sciat omnis gens, quia Nabuchodonosor Deus terræ est, & præter ipsum alius non est.* ^{Iudith 5, 29.} non tam insolenter Israelitis exprobraret Rabfaces: *Nec Deus vester poterit eruere vos de manu meâ.* ^{2. Paral. 32, 15.} Denique si funestos eorum exitus, quos modò in medium produximus intueretur, non tam impudenter sese erigeret humana proteruita. Perhorresceret, credo, illorum supplicia,

2. Machab.
9, 12.

quorum insolentiam imitaretur; & cum superbo Antiocho iam vermibus scatente hanc palinodiam recantaret: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.*

Sapientia
instar Solis.
Lactantius
lib. 2. c. 8.

Sapientia
Soli præ-
fertur.

Seneca de
Breuitate
vitæ c. 14.
& 15.

Sed redeamus in viam cum Ecclesiaste. *Vidi, inquit, quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.* Quibus verbis innuit, eximium quoddam lumen esse sapientiam, quæ proinde nulli rei aptius comparetur, quàm Soli, huius vniuersi oculo. Quemadmodum enim Sol oculorum, inquit Lactantius, sic sapientia lumen est cordis humani. Insistamus paulisper huic comparationi. Sol ille corporeus, dum cursu diurno orbem circuit vniuersum, quidquid in tenebris iacebat, luce suâ perfundit, & oculis nostris spectandum exhibet. Sed multò sanè luculentius multiplices naturæ opes expandit sapientia; &, quod illi singulare est, etiam abdita terrarum penetrat, quò nullus radiis solaribus datur accessus. Nec præsentis tantum temporis foetus, pulchramque rerum varietatem, quemadmodum sidus illud corporeum, nobis repræsentat; sed ad omnium sæculorum admiranda nos spectatores admittit, & omnium, quotquot orbe toto fuerunt, thesauros nobis communicat. Pulchrè ac subtiliter (vt omnia solet) hoc obseruauit Seneca. Ad res pulcherrimas, inquit, ex tenebris ad lucem erutas alieno labore deducimur: nullo nobis sæculo interdictum est: in omnia admittimur. Disputare cum Socrate licet, dubitare cum Carneade, hominis naturam cum Stoicis vincere, cum rerum naturâ in consortium omnis æui pariter incedere. Quanam illa felicitas est, ex omni retrò antiquitate delectum habere ingeniorum? familiares tibi reddere, quos quotidie consulas, quibuscum

buscum de minimis maximisque rebus deliberes, à quibus verum audias sine contumeliâ, lauderis sine simulatione, ad quorum te vultum moresque conformes. Solemus dicere, non fuisse in nostrâ potestate, quos sortiremur parentes: sed, si rectè ratiocinamur, nobis ad arbitrium nostrum nasci licet. Nobilissimorum Sapientum variæ sunt familiæ: elige, in quam adscisci velis; elige, quem melioris vitæ velut alterum parentem dicas: non in nomen tantum adoptaberis, sed in ipsa bona. Siue Augustinum aliquem delegeris; inuenies qui te sanâ doctrinâ fulciat: siue Hieronymum; ad intelligendos sacros codices tibi facem prælucebit: siue Chrysostomum; omnipotentia quadam eloquentiæ inordinatis affectibus tuis dominabitur: siue Gregorium; præclaris eius institutis ac documentis vitam tuam moresque compones. Si rursus sacrarum Litterarum monimenta scrutari visum fuerit, aut cum Moyse naturæ, vt ita dicam, incunabula mundi que primordia recognoscas, aut cum Euangelistâ Ioanne cælestibus spectaculis animum pascas, aut cum Regio Vate in laudes diuinas exspatiaberis, aut in Iobo illustre par athletarum inuenies, & spectaculum sapiente dignissimum, virum fortem cum aduersâ fortunâ compositum. Quid multa? viro sapienti orbis patet vniversus, & omnia illi sæcula seruiunt. Transiit tempus aliquod? Hoc recordatione assiduoque studio comprehendit. Instat? hoc ad solidarum virtutum mercatum vitur. Venturum est? hoc solerti cogitatione præcipit.

Contrà verò stultus in tenebris inscitæ consenscens, præteritum tempus ignorat, præsens operosè nihil agens dissipat, & cum nihil egerit quo se vixisse

*Stultitia
in tenebris
versatur.*

N 3 teste-

3. Reg. 12.
8.
Stultus
adulatione
delectatur.

Seneca E.
pist. 50.

testetur, futurum desperat. In rebus gerendis non rationem, sed impetum sequitur: & cum in fortunam impactus fuerit, subito in medio turbine rerum obstupescens quærit quomodo huc peruenerit. Si alios in consilium adhibet, non veteres, illos quos dixi, consulit, qui nihil dent auribus, sed instar Roboami, præsentium, maximeque adolescentium adulatione recreatur. Hic in ipsâ carnificinâ se mitissimum gaudet prædicari, alius in rapinis liberalissimum, alius in ebrietate ac libidine temperantissimum. Si nullus adulantium plausus circumstrepit, ipse sibi stultus applaudit: & quantumcumque vitiis scateat, quidlibet tamen potius quàm seipsum mentisque tenebras accusat; similis illi fatuæ, cuius ad Lucilium meminit Seneca. Harpasten vxoris meæ fatuam scis hereditariû onus in domo meâ remansisse. ipse enim auersissimus sum ab istis prodigiis. Si quando fatuo delectari volo, non est mihi longè quærendus: meipsum intueor. Hæc fatua subito desinit videre. Rem tibi narro incredibilem, sed veram. Nescit se esse cæcam: subinde pædagogum suum rogat vt migret: ait domum tenebrosam esse. Hoc quod in illâ ridemus, nobis omnibus accidere certum est. Nemo se auarum esse intelligit, nemo cupidum. Cæci tamen ducem quærunt: nos sine duce erramus. Quare hoc tantum discrimen inter sapientem ac stultum considerans Ecclesiastes, non immeritò cum gustu aliquo atque approbatione sapientiæ conclusit: *Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat.* Sed ne ex hac sapientiæ prærogatiuâ solidum gauderet gaudium, importuna mortis admonitio interuenit.

SECTIO